

Катарина Д. Чикош*
Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет

УЧЕЊЕ ДАРОВИТИХ У ИЗМЕЊЕНОМ ДРУШТВЕНОМ КОНТЕКСТУ

Апстракт: Пандемија коронавируса је проузроковала потпуну реорганизацију образовног система. Тако је целокупан процес образовања почео да се одвија онлајн, употребом различитих платформи и дигиталних алата. То подразумева одређену адаптацију рада учитеља, наставника и ученика. У измењеним условима даровити ученици представљају посебно осетљиву групу појединаца зато што рад са њима захтева доста пажње, стимулативно окружење, те процес учења треба да прати њихове потребе и интересовања како би у потпуности могли да развију своје потенцијале. Постављају се питања: да ли учење у измењеном друштвеном контексту делује стимулативно на развој потенцијала код даровитих ученика, и да ли оно прати њихове потребе и интересовања. Циљ овог рада се остварује на теоријском нивоу, применом методе теоријске анализе и технике анализе садржаја. Педагошке импликације овог рада се огледају у унапређивању оптималних услова за образовање даровитих у измењеном друштвеном контексту.

Кључне речи: *коронавирус, онлајн учење, даровити, ученици.*

УВОД

Упоредо са напретком технологије, напредовали су и начини подучавања. Своју експанзију употребе су доживели изненадном појавом пандемије коронавируса, која је променила начин рада васпитно-образовних институција широм света. Те промене указују на то колико брзо можемо да унапредимо систем поучавања и учења путем имплементације образовних технологија и онлајн платформи за учење, али нас, са друге стране, доводе у опасност од пада квалитета наставе и учења на дуже стазе, услед неправилне примене свих могућности које нуди образовање на даљину. Посебна пажња у овом раду је посвећена даровитим ученицима и онлајн учењу даровитих. Даровитост је сложена људска особина која је одувек на различите начине привлачила пажњу и заинтересованост како васпитачима, родитељима, наставницима тако

---

* kcikos95@gmail.com

и истраживачима различитих профила. Различити облици онлајн учења, употреба онлајн платформи за учење активирају чула ученика, повећавају њихову пажњу и мотивацију за стицањем знања (Ристић, 2009).

Појавом коронавируса, настале су промене у свим сегментима живота људи, па тако и у образовању, те је целокупан процес образовања морао да пређе на онлајн учење. Тако су и даровити, који су по својој природи специфични, морали да се прилагоде условима онлајн образовања, али и стручни кадар је био пред изазовним задатком, да омогући што ваљаније услове за онлајн образовање даровитих. Проблем којим се бави овај рад се огледа управо у стицању увида у онлајн процес образовања даровитих, да ли он стимулативно делује на даровите, да ли им пружа задовољење потреба и интересовања. Укратко, да ли процес онлајн образовања стимулативно делује на развој и подстицање даровитости, као и да ли прати њихове потребе и интересовања. Циљ овог рада јесте да се стекне увид у поменути проблематику, као и да се укаже на могуће услове унапређивања процеса онлајн образовања даровитих, те самим тим да се кроз овакав вид образовања делује подстицајно на развој даровитости. Задаци овог рада јесу: истицање значаја даровитости и услова онлајн образовања који су потребни за остварење даровитости; прилагођавање онлајн процеса учења специфичним потребама и интересовањима даровитих; истицање предности и мана онлајн учења даровитих; проналажење решења за побољшање услова у којима даровити могу онлајн да уче и развијају се у складу са својим интересовањима и потребама; омогућавање процеса социјализације даровитих кроз онлајн образовање.

ОНЛАЈН УЧЕЊЕ У ИЗМЕЊЕНОМ ДРУШТВЕНОМ КОНТЕКСТУ

Опште је познато да учење на даљину, као један од облика е-образовања, како у Србији тако и у целом свету, је пуну и масовну практичну примену добило у време пандемије коронавируса. Ванредна ситуација проузрокована пандемијом вируса корона донела је и промене у настави које подразумевају ближи однос наставника и ученика, персонализацију и независност. Међутим, начин на који је ова промена извршена, преко ноћи, без икакве обуке и веома често без одговарајућих протока интернета, великом броју корисника оставиће горак укус (Степановић, 2020). Бројне образовне институције у последњим деценијама настоје да мењају образовни процес увођењем е-образовања тј. коришћењем информационо-комуникационе технологије употпуњене одговарајућим педагошким методама, облицима и принципима поучавања (Хоџић-Божич, Будишћак, Ботички, 2008). Међутим, у условима пандемије коронавируса е-учење није довољно, већ постоји потреба за развојем образовања на даљину. Када се говори о образовању на даљину подразумевају се настава и учење, где се ови процеси одвијају на различитим локацијама. Интернет је омогућио другачију димензију образовања на даљину, омогућава-

јући већу интерактивност и комуникацију између наставника и ученика (Rumble, 1992), према: Каламковић, Халаши, Каламковић, 2013), што иде у прилог погодним начинима учења даровитих. Образовање на даљину може постојати и као допуна класичном образовању или као потпуно самосталан процес образовања. У зависности од тога да ли се интеракција и комуникација између предавача и ученика одвија у реалном времену (истовремено) или се не одвија истовремено, разликују се два модела учења на даљину, а то су: синхронно и асинхронно образовање (Ристић, 2009). Синхронно образовање на даљину подразумева да се интеракција између наставника и ученика одвија у реалном времену, односно у овом случају постоји само њихова просторна, али не и временска раздвојеност. С друге стране, асинхронно образовање не подразумева да се интеракција наставника и ученика одвија у реалном времену. У овом случају учесници у наставном процесу нису истовремено онлајн, већ шаљу поруке на јединственој локацији на којој се те поруке архивирају, како би им остали учесници касније могли приступити (Тамиловић, 2013).

Алати и платформе које се користе за реализацију онлајн образовног процеса су многобројни, издвојени су неки од њих: Мудл (Moodle), Гугл учионица (Google Classroom), Зум (Zoom), Гугл мит (Google Meet) и имејл (E-mail) (Marjanica, i sar., 2020; Halilović, 2020; Husić, Imširović, 2020).

Платформа Мудл представља једну од најпознатијих платформи која служи за израду онлајн курсева, које користе многе школе, универзитети, али и појединци. Ова платформа обезбеђује процесе својих корисника као што су предавања на мрежи, литературу, различите врсте тестова и квизова са и без временског ограничења, квалитетне форуме, као и циркуларну пошту. Што се тиче административних страна, ту су контрола приступа, систем праћења ученика, као и лако ажурирање литературе и курсева. Своју популарност у педагошкој примени постиже једноставном и брзом инсталацијом, малим захтевима за ресурсима рачунара, флексибилности, брзини и чињеницама да је бесплатна (Боснић, 2006; Станфорд (Stanford) 2008, према: Кокан, Томић, Грубишић, 2014).

Гугл учионица је осмишљена са циљем да помогне наставницима при изради и прикупљању задатака. Ученици могу приступити учионици и преко својих мобилних телефона што повећава употребу ове платформе. Такође, они могу да прате на страници учионице све задатке и након израде да прочитају своје оцене и повратне информације од стране својих наставника (Вучковић, 2016). Веома је важно истаћи да је ова платформа потпуно бесплатна.

Зум је намењен већином пословним корисницима како би одржавали пословне састанке, семинаре или онлајн предавања. Зум платформа пружа могућност да се предавања сниме, те да се поделе студенти. Једноставност, приступачност, доступност, поузданост и забава су једнаке употребе Зум платформе. Ова платформа намењена је одржавању онлајн састанака и доступна је у бесплатној верзији, али са одређеним функционалним ограничењима (Сокач, 2020).

Гугл мит омогућава организовање аудио и/или видео-састанака на даљину у циљу одржавања наставе или консултација. Потребно је послати позив учесницима за учешће, те након тога одобрити њихов долазак на састанак. Једна од предности ове платформе је могућност снимања целокупног састанка, наравно уз претходну сагласност свих учесника (Живковић, 2020). Такође, предност је и интеракција учесника током предавања.

Имејл је форма асинхроне комуникације, која омогућава учесницима да приступе у било које доба за разлику од аудио или видео конференције / састанка који подразумевају присуство учесника у реалном времену (Радмановић, Вучковић, 2006, према: Каламковић, Халаши, Каламковић, 2013). Формирају се мејлинг листе путем којих наставници комуницирају са студентима, шаљу им материјале и задатке. Платформа имејл јесте једна од најстаријих платформи, која је веома заступљена. Оно што је веома важно за ову платформу јесте да је на неки начин заменила слање поште, која се помоћу ове платформе одвија виртуелно и веома брзо.

Све претходно наведене платформе омогућавају даровитим ученицима олакшану и прилагођену комуникацију и учење. Наравно да без квалитетног осмишљавања програма, плана, начина и метода у складу са потребама и интересовањима, ове платформе не би могле понудити ваљани вид образовања, који даровити ученици захтевају.

Примарни циљ онлајн поучавања, као дела ширег концепта образовања на даљину, јесте да ученици, а поготово даровити ученици постану самостални, те да преузму одговорност за властито учење. Онлајн поучавање и учење помера фокус са наставника на ученике, акценат ставља на персонализацију, односно способност прилагођавања садржаја и начина рада нивоа учења сваког појединца и омогућава прикупљање података из више извора, уз узајамну подршку и усмеравање процеса учења (Koceska et al., 2020). Онлајн учење као такво подстиче продубљеније изучавање градива и подстиче унутрашњу мотивацију студената за даљим напредовањем и истраживањем. Наведено иде у прилог подстицања даровитости код деце, јер је управо такав начин рада који константно подстиче како на самосталан рад, тако и на континуирано истраживање, најоптималнија средина за стицање знања даровитих. Међутим, како је учење „преко ноћи” прешло на онлајн учење услед пандемије коронавируса, без вишегодишњег плана рада, већ се овом начину приступа сада и одмах, решавајући евентуалне проблеме у ходу. Самим тим, јавља се питање на које изазове се наилази приликом организације и реализације образовања на даљину, али пре свега оно што је акценат овог рада, јесу изазови организације учења на даљину даровитих ученика. Потребно је истаћи неке од предуслова за е-учење даровитих ученика. Поменути предуслови за е-учење даровитих су: стратешка опредељеност образовне установе за увођење ИКТ у образовни процес даровитих, подршка е-учењу даровитих ученика, постојање одређених стандарда у е-учењу и инсистирање на константном системском

приступу е-учењу у раду са даровитим ученицима (Ристић, 2009). Стратешки планови за увођење е-учења у раду са даровитима подразумевају планове за оспособљавање наставног особља, обезбеђење опреме и инфраструктуре, организацију одређених система подршке (педагошке, психолошке и техничке) као и обезбеђивање финансијских средстава за пројекте намењене увођењу ИКТ у наставне активности, које треба да служе стимулацији развоја даровитих ученика. Врло је важно да наставни кадар стекне знања која су везана за е-учење нпр. коришћење појединих технологија и др. Подршка е-учењу се односи на обезбеђивање континуиране подршке у образовном, саветодавном, техничком, финансијском и организацијском смислу. Под стандардизацијом е-учења подразумевамо и обезбеђење система квалитета (Ристић, 2006).

ПОТРЕБЕ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ПРОЦЕСУ УЧЕЊА

Појам даровитост се често поистовећује са интелигенцијом, креативношћу, талентом, а он представља много више од тога, из разлога што садржи још многе специфичности. Поједини аутори (Николић, Грандић и Павловић, 2017) истичу да се дефиниције даровитости у литератури крећу од изједначавања даровитости са високом општом интелигенцијом, које налазимо код Термана, до савремених теорија према којима се даровитост посматра као мултидимензионални конструкт, који је сачињен из интеракције специфичних способности, особина личности, средњих фактора и слично. У доступној литератури се могу наћи многи корисни контролни пописи и подсетници у којима су наведене опште и специфичне особине даровите деце. Овде ћемо приказати особине и квалитети даровитог детета са високим коефицијентом интелигенције. Према Винеру (Wiener, 2005), најчешће карактеристике о којима се расправља у великом броју литературе о даровитој деци су:

– *најранији знакови*: пажња и меморија препознавања, склоност према новом, превремени телесни развој, говор и прекомерна осетљивост;

– *стил учења*: учење уз минимално упућивање, знатижеља, упорност и концентрација, енергија, метакогнитивна свест и опсесивни интереси;

– *академске способности*: рана вештина читања, фасцинираност бројевима и бројевним односима, памћење и апстрактно логичко размишљање;

– *социјални аспекти*: често се играју сами и у томе уживају, више воле друштво старије деце која су им ближа по менталној доби;

– *емоционални аспекти*: независност, воља и непопустљивост, напредно морално расуђивање, појачана осетљивост, интровертност и хумор.

Важно је истаћи да је сваки даровити ученик аутентичан и да има специфичне и јединствене потребе на које није увек лако одговорити. Често, даровита деца имају емотивне проблеме настале услед неусклађеног когнитивног и емоционалног развоја. Зато им је потребна посебна пажња и адекватан приступ, како од стране наставника тако и од стране родитеља. Због наведеног али и због неодговарајућих услова за развој даровитих, број деце која су даровита далеко је већи од броја деце која своју даровитост развију (Ристер, 2008: 6). Пре свега треба кренути од препознавања даровитости коју могу да обављају родитељи, наставници и други, потом следи идентификација коју обављају стручњаци. Када је установљена присутност даровитости следи њено равијање, подстицање и обезбеђивање оптималних услова учење даровитих и њихов целокупан развој. Када говоримо о учењу даровитих у измењеном друштвеном контексту (тачније онлајн учење даровитих) битно је посебно обратити пажњу на осмишљавање таквог процеса учења, да он буде стимулативан, мотивишући, интересантан и да има за циљ подстицање и развој различитих домена даровитости. Ристић (2009) наводи да је за развој даровитости неопходно познавање образовних потреба даровитих ученика. У литератури која се бави тематиком даровитих често се наводи листа од дванаест тачака коју су приредили Фелдбусен и сарадници (Feldbusen, J. F., Wуman, A. R., 1980) као и нешто краћа листа са најистакнутијим образовним потребама коју је приредила Власта Визек-Штетих. Према Фелдбусену и сарадницима, васпитно-образовне потребе даровитих ученика су:

I) Стицање знања, искуства и навика учења (1. потреба за максималним усвајањем основних појмова и вештина; 2. стицање великог фонда информација о различитим садржајима; 3. активност учења на одговарајућем нивоу и одговарајућем темпу; 4. стимулисање самосталног читања; 5. отвореност према најразличитијим подручјима знања, уметности, занимања, професија);

II) Стварање услова за развој креативности (6. омогућавање искуства у креативном мишљењу и креативном решавању проблема са вишеструким решењима; 7. омогућавање искуства у логичком мишљењу, логичком закључивању и решавању проблема са једним тачним решењем; 8. стимулисање замишљања, маште и специјалних способности);

III) Развијање мотивације и стимулативног склопа личности (9. увиђање и разумевање властитих способности, интереса и потреба; 10. развој независности, вештине усмерености и доследности у учењу; 11. постављање високих циљева и аспирација; 12. искуство у интелектуалним, уметничким и емоционалним контактима са другом даровитом децом) (Feldbusen, J. F., Wуman A. R., 1980, према: Ристић, 2009: 526).

Након што се изврши препознавање и идентификација даровитих, те и након што се утврде њихове образовне потребе, потребно је предузети неке од образовних стратегија. Образовање и васпитање даровитих се организује и врши у оквиру редовне наставе, али такође и кроз специфичан и посебно при-

премљен и организован рад који није у склопу редовне наставе (додатна настава, слободне активности, самостални рад у школи и код куће и др.). Јасно је да образовање даровитих представља велики изазов за све учеснике образовног процеса (родитељи, наставници, друштвена заједница...), из разлога што се даровитост не огледа само у високим интелектуалним способностима и запаженом академском успеху. Колико год даровити ученици имали сличности и заједничких својстава, међусобно се веома разликују, сваки појединац је јединствен и захтева другачији приступ у раду. Управо континуирано прилагођавање приступа даровитим ученицима представља велики изазов. Као једно од решења се намеће управо онлајн, е-учење које је своју експанзију доживело у доба пандемије коронавируса.

ИНТЕРНЕТ И УЧЕЊЕ ДАРОВИТИХ

Многе образовне институције у свету укључују интернет у образовни процес даровитих из разлога што су његови образовни потенцијали и образовне могућности које пружа веома велики. Могућности које интернет пружа даровитима су: онлајн настава; претраживање информација и комуникација; учествовање у интерактивним интернет пројектима; платформа за објављивање остварења даровитих; платформа за вредновање знања (Сигл, 2005). Како би онлајн настава за даровите ученике била ефикасна, потребно је уложити и обезбедити много више од постављања наставних садржаја и тестова на веб. Дакле, потребно је обликовати и употребљавати одређене педагошке методе, као и одговарајуће начине презентовања садржаја наставе. Стога, неопходно је да тимови стручњака ваљано организују овакав начин образовања, како не би направили више штете него користи тј. како би образовни процес имао свој смисао и допринос развоју даровитих ученика који уче у измењеном друштвеном контексту. Аутори Сигл (Siegel, 2005) и Ристер (2008) истичу да припрему и реализацију онлајн наставе за даровите треба да врше тимови стручњака сачињени од психолога и педагога који се теоријски или практично баве радом са даровитим ученицима; стручњаци за онлајн учење (за педагошка, психолошка и техничко-технолошка питања) стручњаци и експерти из области поучавања (наставници, универзитетски професори, научници, асистенти, студенти). Када је реч о онлајн учењу даровитих, посебну пажњу треба посветити методици у обликовању интеракције и спровођењу различитих активности у образовном процесу, утицају технологије на комуникацију, такође и комуникационим вештинама предавача, тј. ментора. Често се у литератури појављује термин е-менторство, чији је основни циљ да даровитим ученицима уз помоћ ИКТ-а омогући индивидуализовано-академску, мотивациону и емоционалну подршку. Применом оваквог вида менторства даровити могу да развију своје потенцијале сопственим темпом, који је врло често убрзан. Интернет даровитим ученицима нуди могућност да претражују и истражују дигиталне библиотеке и архиву електронских текстова из целог света (коментари, чланци,

часописи, књиге, енциклопедије, презентације). Велики број даровитих ученика јесте веома заинтересован за актуелне теме које нису увек доступне у школским и локалним библиотекама и које могу пронаћи на интернету. Блогови се наводе као једна од могућности која даровитим ученицима даје шансу да преузму контролу над сопственим учењем и да пронађу место на интернету где ће моћи да објављују своја мишљења и запажања. Блогови могу да се користе као иновативан педагошки алат, који служи за дискусију и сарадњу. Велика заинтересованост ученика за овакав начин учења јесте из разлога што блогови представљају новину и интересантну прилику за самоистраживање, они омогућавају сваком даровитом ученику да учествује у дискусији и посматра теме са различитих аспеката (Ристић, 2009). Уједно, употреба блогова и уопштено интернета и учења оваквог облика, захтева од ученика да су и информатички писмени, сналажљиви, критички однос према садржају, етичко понашање итд. Ристић (2009) истиче да интернет поседује могућност стварања глобалне заједнице даровитих ученика у оквиру специјализованих веб-сајтова и портала који им обезбеђују учење, заједничку сарадњу и рад, али и са друге стране дружење.

Поред наведеног интернет пружа могућност објављивања остварења даровитих на сајтовима школа или порталима који подржавају даровите. Тако, Ристић (2009) истиче да на сајту International Kids's Space (<http://www.kid-space.org>) се објављују оригинални уметнички и литерарни радови даровитих ученика. Такође, даровити ученици уз помоћ својих наставника, често објављују сопствене сајтове који су везани за њихову област интересовања, где је један од познатих сајтова Think Quest competition (<http://www.thinkquest.org>).

Што се тиче вредновања рада, достигнућа даровитих ученика приликом онлајн учења, Ристер (2006) истиче да је онлајн вредновање најефикасније, из разлога што наставник може врло брзо имати увид у статистички обрађене податке вредновања својих ученика, те у складу са тим мења и прилагођава образовни процес потребама даровитих ученика.

ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ ОНЛАЈН УЧЕЊА ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА

Као и све врсте и форме образовања, тако и образовање на даљину има своје предности и недостатке. Посебно у време пандемије коронавируса, ова тематика окупира пажњу бројних истраживача из области образовања. С тим у вези, аутори Хасан и Кхан (Hasan & Khan, 2020) спровели су истраживање које је обухватило 408 студената Манипур универзитета са циљем да се испита њихова перцепција о онлајн настави, њихова искуства са онлајн наставом, њеним највећим предностима и недостацима. Резултати истраживања су показали да студенти као највеће предности наводе флексибилност, доступност материјала, комфор и већу аутономију коју имају приликом похађања наставе.

Уопштено гледајући, таква врста образовања има просторну и временску флексибилност. Ученици могу несметано да прате наставу у свом дому и не морају да губе много времена на одлазак до школе, јер уче од куће. Споменуто иде у прилог и даровитим ученицима, управо та флексибилност и могућност прилагођавања потребама даровитих ствара оптималну атмосферу за учење. Такође, даровити ученици могу самостално да бирају да ли желе да уче пасивно, активно, кроз дискусију, интерактивну симулацију и др. Даровити ученици путем онлајн учења могу да учествују у најквалитетнијим и најпрестижнијим програмима за даровите (локалне школе не могу увек да задовоље образовне потребе даровитих тј. не могу им понуде квалитетне курсеве из области њихових интересовања). Оно што је веома важна предност онлајн учења код даровитих јесте чињеница да они не стичу знања само из садржаја који уче, него стичу и практичан рад са различитим врстама савремене технологије. Такође, онлајн учење омогућава даровитима да се брже и лакше споје и дискутују о одређеним темама, те и да се на такав начин упознају и социјализују. Подршка ментора и стручњака је веома важна предност оваквог вида учења. Такође, вредновање и објављивање достигнућа даровитих ученика је предност онлајн учења. Једнако важна предност јесте и учествовање у интерактивним интернет пројектима. Системско праћење развоја даровитих ученика је лакше и ваљаније када је оно онлајн.

Што се тиче недостатака онлајн учења даровитих првенствено се одnose на интернет конекцију, која некада може да буде веома лоша. Следеће се односи на информатичку писменост наставника и ученика, који треба да имају одређене информатичке компетенције како би овакав начин образовања био успешан. Веома важна је и зрелост и мотивисаност на овакав начин рада, где врло лако може да се одвуче деци пажња са процеса учења. Пре свих претходно поменутих услова, неопходно је са сам начин рада са даровитима буде осмишљен и организован тако да делује мотивишуће, стимулативно, интересантно и у складу са потребама даровитих ученика.

ЗАКЉУЧАК И ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Онлајн учење се може примењивати након препознавања и идентификације даровитих и њихових образовних потреба. Стварање стимулативног наставног онлајн окружења за подршку развоја даровитих сложен је процес који захтева системски приступ проблематици и компетентност наставника. Такође, стручњаци који се баве организацијом и осмишљавањем програма учења онлајн за даровите, морају стећи специфична знања о раду са даровитима као и знања о планирању и управљању технологијом, како би могли доносити битне одлуке при покретању и одобравању пројеката онлајн учења за даровите.

Дакле, даровити јесу специфична и врло интересантна група ученика која има своје карактеристике, захтева више пажње, посвећености, интеракције у процесу учења, те самим тим је неопходно обезбедити такве услове да делују стимулативно, мотивишуће и да пружају оптималне услове за развој свих потенцијала даровитих ученика. Само претходно добро осмишљен и сачињен план рада у складу са потребама и интересовањима даровитих ће донети напредак, услове за континуирани развој и остварење потенцијала даровитих ученика. Савремено доба носи са собом и све већу примену технике и технологије, те самим тим је неопходно да познајемо и континуирано учимо о напретку технологије како бисмо били у кораку са иновацијама, како бисмо све бенефите које нам те иновације пружају искористили за што боље осмишљен и организован образовни процес за даровите ученике, који захтевају потпуну посвећеност и преданост. На такав начин бисмо унапредили услове у којима даровити могу да се развијају и уче у складу са својим потребама и интересовањима.

Може се закључити да онлајн учење може да делује стимулативно на учење даровитих, на развој њихових потенцијала, али уколико се претходно ваљано и квалитетно осмисли од стране компетентних стручњака. Педагошке импликације овог рада се односе на унапређивања оптималних услова за образовање даровитих у измењеном друштвеном контексту, тј. унапређивање оптималних услова за онлајн образовање даровитих ученика што највише иде у прилог томе да процес учења даровитих буде самосталан, да бирају време и место учења, као и да садржај који уче прати њихове потребе и интересовања. Када говоримо о оптималним условима, истаћићемо неке од предлога за које сматрамо да би погодно утицали на унапређивање онлајн образовање даровитих: обезбеђивање ваљане технике и технологије, како би могли приступити и искористити све потенцијале за учење која она нуди; постојање платформи где ће се објављивати постигнућа, радови, успеси даровитих; континуираним праћењем потреба и интересовања даровитих, проширивати и иновирати дигиталне библиотеке, како би се даровитима у складу са њиховим потребама и интересовањима омогућило што квалитетније проналажење литературе и информација, те самим тим што се проширује број погодне литературе, на тај начин делујемо погодно на процес ширења знања и учења код даровитих; омогућити одређене блогове где даровити могу да комуницирају и размењују своја сазнања, такође, оваквим видом комуникације се утиче погодно и на социјализацију код даровитих; једнако важан услов за подстицање онлајн образовања даровитих јесте да се омогући дискусија стручњака из области интересовања даровитих, како би им могли постављати питања и решавати недоумице, те на овако интересантан начин проширивати своја знања. Поред наведених оптималних услова који омогућавају квалитетнији процес онлајн образовања, постоје и многи други. Неопходно је континуирано пратити процесе сазревања, развоја, учења, образовања и васпитања даровитих како би се пратиле њихове потребе, интересовања, те у складу са тим организовао процес онлајн образовања и обезбеђивали ваљани услови за њихов развој и подстицање даровитости.

Литература

- Vučković, B. (2016). *Google Classrooms and its application in teaching*. Čačak: Fakultet tehničkih nauka.
- Živković, P. (2020). *Uputstvo za korišćenje servisa Google Classroom i Google Meet za profesore*. Beograd: Tehnološko-metalurški fakultet. Retrieved 21 May, 2021 from the World Wide Web http://support.tmf.bg.ac.rs/ticket/pictures/GOOGLE_CLASSROOM_ZA_PROFESOREv4.pdf.
- Kalamković, S., Halaši, T. i Kalamković, M. (2013). Učenje na daljinu primijenjeno u nastavi osnovne škole. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 15(3), 251–269.
- Koceska, N., Koceski, S., Pucovski, B., Mitkovska, V. K. & Lazovski, A. (2020). Investigating the Effects of Online and Flipped Classroom Approach during COVID-19 Pandemic. *Intro 2020*, October 30th 2020. (42–47). Zrenjanin: Technical Faculty “Mihajlo Pupin”.
- Kokan, N., Tomić, J. i Grubišić, A. (2014). Sustav Moodle u nastavi hrvatskog jezika. *Školski vjesnik – časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 63(3), 367–379.
- Marjanica, F., Projić, A., Seser, T. i Marjanica, M. (2020). Utjecaj suvremenih komunikacijskih tehnologija na online učenje studenata. *STED Journal*, 2(2), 98–105.
- Nikolić, M., Grandić, R. & Pavlović, M. (2017). Competencies of preschool teachers for work with gifted children. *Inovacije u nastavi – časopis za savremenu nastavu*, 30(1), 43–54.
- Rister, D. (2006). Online ispitivanje. *Edupoint*, VI(41), 4–14.
- Rister, D. (2008). E-učenje za darovite srednjoškolce. *Edupoint*, VIII(62), 6–12.
- Ristić, M. (2009). E-učenje – potencijali za podršku darovitim učenicima. *Daroviti i društvena elita*, 15, 519–534.
- Siegle, D. (2005). Six Uses of the Internet Develop Students' Gifts and Talents, Gifted child today. *Techology*, 28(2), 30–36.
- Sokač, L. (2020). *Virtualni sastanci kao novi oblik suvremene poslovne komunikacije u digitalnom okruženju*. Doktorska disertacija. Univerzitet Sever, Univerzitetski centar Koprivica.
- Stepanović, S. (2020). Uticaj pandemije korona virusa na obrazovanje. *Nastava i vaspitanje*, 69(2), 183–196.
- Ćamilović, D. (2013). Visokoškolsko obrazovanje na daljinu. *Tranzicija*, 15(31). Retrieved 20 May, 2021 from the World Wide Web https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=%C4%87amilovi%C4%87.

- Feldbusen, J. F. & Wyman, A. R. (1980). *Super Saturdays: Design and implementations of Purdue's special programs for gifted children*, Gifted Child Quarterly.
- Hasan, N. & Khan, N. H. (2020). Online teaching-learning during Covid-19 pandemic: Students' Perspective. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 8(4), 202–213.
- Halilović, N. (2020). Online nastava vjeroučitelja u okolnostima pandemije. *Novi Muallim*, 21(84), 22–28.
- Hodžić-Božić, N., Budišćak, I. & Botički, I. (2008). Online provjeravanje programskih zadataka unutar sistema za učenje AhyCo. *Eng. Rev.*, 28(1), 51–60.
- Husić, M. i Imširović, F. (2020). Iskustvo online nastave u Behram-Begovoj medresi za vrijeme pandemije koronavirusa 2020. godine. *Novi Muallim*, 21(84), 29–39.
- Winner, E. (2005). *Darovita djeca*. Zagreb: Lekenik, Ostvarenje d.o.o.

Katarina D. Čikoš

University of Novi Sad, Faculty of Philosophy

LEARNING THE GIFTED IN A CHANGED SOCIAL CONTEXT

Summary

The coronavirus pandemic has caused a complete reorganization of the education system. Thus, the entire process of education began to take place online, using various platforms and digital tools. This implies a certain adaptation of the work of teachers and pupils. In the changed conditions, gifted pupils represent a particularly sensitive group of individuals, because working with them requires a lot of attention, a stimulating environment, and the learning process should follow their needs and interests in order to fully develop their potential. Questions are asked: does learning in a changed social context stimulate the development of potential in gifted pupils, and does it follow their needs and interests. The aim of this article is achieved on a theoretical level, by applying the method of theoretical analysis and content analysis techniques. The pedagogical implications of this article are reflected in the improvement of optimal conditions for the education of the gifted in a changed social context.

Keywords: *coronavirus, online learning, gifted, pupil.*